

**การปรับเปลี่ยนทฤษฎีวิปาสด้วยการถ่ายทอดอกุศลอุปาทาน
ตามแนวพุทธศาสนามหายาน**
**THE ALTERATION OF INTOLERANCE BY TAKING DOWN
THE VENGEANCE OF PATHAN ALONG THE MAHAYANA BUDDHISM**

กรกนก ศรีสุวรรณ

Kornkanok Srisuwan

สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

Program in Buddhist Studies

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahamakut Buddhsit University

E-mail: kornkanok3322@gmail.com,

วันที่รับบทความ (Received) : 19 เมษายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 15 มิถุนายน 2564

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 15 มิถุนายน 2564

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการปรับเปลี่ยนทฤษฎีวิปาสด้วยการถ่ายทอดอกุศลอุปาทานตามแนวพุทธศาสนามหายาน และแนวความคิดการปรับเปลี่ยนทฤษฎีวิปาสด้วยการถ่ายทอดอกุศลอุปาทานตามแนวพุทธศาสนามหายาน พบว่า “วิปาส คือ ความสำคัญผิด คิดผิด เห็นผิด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในสภาวะของไตรลักษณ์ อันเป็นไปในส่วนจิตและเจตสิก 3 ประการ คือ สัญญาวิปาส จิตวิปาส และ ทฤษฎีวิปาส และการปรับเปลี่ยนทฤษฎีวิปาสด้วยการถ่ายทอดอกุศลอุปาทานตามแนวพุทธศาสนามหายาน คือ การบำเพ็ญเพียรตามอุดมคติ 3 ประการ ประการที่ 1 หลักมหาปัญญา การเข้าถึงศูนย์ตา 2 ชั้น คือ “บุคคลศูนย์ตาและธรรมศูนย์ตา” (มาจากไหน) ประการที่ 2 หลักมหากรุณา การตั้งโพธิจิตมุ่งพุทธภูมิ ไม่มุ่งเพียงอรหันต์ภูมิ สร้างบารมีเพื่อช่วยสัตว์ บำเพ็ญบารมีขึ้น 6 คือ ชั้นที่หนึ่ง ทานปารมิตา ชั้นที่สอง ศีลปารมิตา ชั้นที่สาม ภาวนาปารมิตา ชั้นที่สี่ วิริยปารมิตา ชั้นที่ห้า ฌานปารมิตา ชั้นที่หก ศาสนาปารมิตา ประการที่ 3 หลักมหาอุบาย คือ พระโพธิสัตว์จะต้องประกอบด้วยกุศลโลบายนานัปการ ในการช่วยเหลือปวงสัตว์

คำสำคัญ: การปรับเปลี่ยน, ทฤษฎีวิปาส, การถ่ายทอด, อกุศลอุปาทาน

ABSTRACT

This article aims to study the matter “The alteration of intolerance by taking down the vengeance of Pathan along the Mahayana Buddhism” And concluded that the concept of altering intolerance by taking down the vengeance of Pathan along Mahayana Buddhism and the results of the study can be concluded that distortion is the significance of misconception, misunderstanding, inaccuracy of reality in the state of the Trinity Which went into the mind and the mind of the three things which are "distortion of perception, distortion

of thought, distortion of views" And the alteration of distortion by taking down the vengeance of pathan along the Mahayana Buddhist line Practicing three ideals. First point: Principles of great wisdom Access to the eye center of two levels, "void liberation". Second point: Mahakaruna, the setting of Bodhi chit, aimed at Buddhism Not only aimed at the Arhat Phum Build prestige to help humanity Performing Charisma in the 6th level is First, phase Dhana paramita (giving) Second phase SilaParmita (morality) Third phase Nakamparamita (renunciation) phase four Pang paramita (wisdom) Fifth phase Viriyaparamita (energy) six phase Kantiparamita (forbearance). Third point: Mahaupaya (The great strategy) is The Bodhisattva must consist of various strategies in helping humanity.

Keywords: The alteration, intolerance, taking down, the vengeance of Pathan along

1. บทนำ

ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3 ในยุคพระเจ้าอโศกมหาราช แม้ว่าจะมีพระพุทธศาสนานิกายต่างๆ เกิดขึ้น แต่นิกายทั้งหลายเหล่านั้นยังสามารถดำรงอยู่ร่วมกันภายใต้ชื่อ “พระพุทธศาสนา” เหมือนๆ กัน ทั้งนี้เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนนิยามความหมายของ “สังฆเภทผลจากการปรับเปลี่ยนนี้ ทำให้พระพุทธศาสนา ยอมรับแนวคิดที่มีความหลากหลาย ครอบคลุมที่หมู่สังฆยังคงทำสังฆกรรมร่วมกันเมื่อโลกของพระพุทธศาสนา ในยุคนั้นเริ่มมีแนวความคิดในการยอมรับแนวคิดที่แตกต่าง รวมถึงการตีความคำสอนในรูปแบบที่แตกต่าง ออกไปเช่นนี้ ย่อมสามารถอธิบายได้ถึงปรากฏการณ์การกำเนิดขึ้นของพระพุทธศาสนา มหายาน พระพุทธศาสนา มหายานมีแนวคิดเกี่ยวกับการบรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า โดยไม่จำกัดว่าเป็นบรรพชิตหรือ คฤหัสถ์ แนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานการศึกษาเรื่องราวในอดีตของพระศากยมนิพุทธเจ้า เมื่อครั้งที่พระองค์ เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งทำให้พบว่า การที่พระโพธิสัตว์จะบรรลุธรรมเป็นพระพุทธเจ้าได้นั้น พระโพธิสัตว์จะต้องพบกับพระพุทธเจ้าในอดีต ดังนั้น พระพุทธศาสนา มหายานในยุคต้นจึงได้อธิบายถึงวิธีการ ต่างๆ ที่จะทำให้สามารถพบกับพระพุทธเจ้าได้ ดังที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรมหายานต่างๆ” (Sasaki Shizuka) (Phramahapongsak Thaniyo (Translate), 2020, pp.175-210) วิปาส ทำให้มนุษย์ทั้งหลายเกิดทุกข์ได้ก็ เพราะเข้าไปสาคัญผิด เห็นผิด คิดผิดในขั้น 5 ว่าไม่แปรปรวนเปลี่ยนแปลง มีความงามอยู่ตลอดเวลา สามารถ สั่งการได้ แท้ที่จริงสรรพสิ่งทั้งหลายตกอยู่ในวิปาส 4 ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิด เพราะ เข้าไปติดในบ่วงแห่งมาร พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน “วิปาสสูตร” (Thai tripitakan, 21/49/79) ว่า ความคลาด เคลื่อนจากความเป็นจริง มีลักษณะ 4 ประเภท คือ (1) นิจวิปาส วิปาสในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง (2) สุข วิปาส วิปาสในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข (3) อัตตวิปาส วิปาสในสิ่งที่ไม่เป็นตัวตนว่าเป็นตัวตน (4) สุก วิปาส วิปาสในสิ่งที่ไม่งามว่างาม ดังคำว่าของเหม็นบางชนิดออกฤทธิ์เป็นของหอม โลกนี้วิจิตรสวยงามดุจ ราชรถ (Thai tripitakan, 25/171/86) หากไม่เจริญสติปัญญา 4 ปัญญาไม่เกิด ไม่เห็นไตรลักษณ์ ก็จะไม่ ยอมรับไม่ยอมเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วจะทำให้สัตว์ไม่พ้นจากความทุกข์ในวัฏฏะ

2. แนวคิดการปรับเปลี่ยนทฤษฎีวิปาส

การเกิดขึ้นและมีอยู่ของพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน ผ่านการยอมรับจากศาสนิกและนักวิชาการมา อย่างยาวไกล มีการสืบค้นและตั้งประเด็นคำถามถึงต้นตอและกาลเวลาที่เกิดให้แน่ชัดเป็นที่เชื่อถือในกลุ่มชน รุ่นใหม่ที่ยึดโยงอยู่กับหลักความเชื่อและทฤษฎีใหม่ทางตะวันตก คือ “หลักทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์” หลักฐาน การเสริมสร้างเพื่อให้พระพุทธศาสนานิกายมหายานมีความเด่นชัดทั้งที่มาแหล่งกำเนิดและกาลเวลา ยังคลุมเครืออยู่เช่นเดิมจากอดีตจนปัจจุบัน นับระยะเวลาว่า 2000 กว่าปี ศาสตร์สมัยใหม่ที่ถูกยกมา

ประยุกต์ใช้ในการตีความเรื่องความชัดเจน คือ ศาสตร์แห่งการตีความที่ชื่อว่า “เฮอร์เมนูติกส์” (Hermeneutics) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความว่า “อรรถปริวรรตศาสตร์” หมายถึง ศาสตร์แห่งการตีความ ตามความหมายที่คุ้นหูกัน บางครั้งก็อาจใช้คำบาลีไทยว่า “อรรถวิเคราะห์ หรือ อรรถบทวิเคราะห์ หรือ นัยวิเคราะห์ (นัยคคาห)” พระพุทธศาสนาเถรวาทชื่อว่า คำว่า “นัยวิเคราะห์” นี้ได้เค้าความมาจากคำว่า “โยนิโสมนสิการ” (Reflection by origin) ที่แปลว่า “การทำไว้ในใจโดยอุบายอันแนบคาย” หรือ ในภาษาร่วมสมัยใช้คำว่า “การใช้วิจารณ์ญาณ” คำว่า โยนิโสมนสิการ เป็นพุทธพจน์แต่คำว่า “นัยคคาหะ” เป็นคำที่สาวกบัญญัติใช้ในภายหลัง ศาสตร์แห่งการตีความเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ศาสตร์แห่งความเข้าใจ” เพราะคำว่า “เฮอร์เมนูติกส์” มีรากศัพท์มาจาก เฮอร์มีส (Hermes) เป็นเทพเจ้าแห่งการสื่อสาร (God of Messenger) ของกรีกโบราณ กล่าวกันว่า เทพเฮอร์มีสต้องทำหน้าที่สื่อสารระหว่างหัวหน้าเทพเจ้าด้วยกันและระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ เพราะมีของวิเศษคือรองเท้าติดปีกจึงเดินทางได้ไวตั้งใจคิดหรือกระแสดิจ และมีไม้ถือศักดิ์สิทธิ์อันเป็นสัญลักษณ์ของการปรองดองด้วยเพราะเคยใช้ห้ามการวิวาทของบรรดามนุษย์ และสัตว์ที่ทะเลาะกัน เฮอร์มีสสื่อสารด้วยใจ เพราะต้องเรียนรู้ภาษาของเทพและมนุษย์รวมทั้งสัตว์เพื่อสื่อสารให้พวกเขาเข้าใจ ดังนั้น ศาสตร์แห่งการตีความเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งความเข้าใจด้วย ในกลางศตวรรษที่ 17 เจ.ซี.แดนออเออร์ (J.C. Dann Hauer) ได้นำเอาคำว่าเฮอร์เมนูติกส์มาใช้เป็นคนแรกเพื่อใช้ตีความคัมภีร์ทางศาสนา กฎหมายและวรรณคดีโดยมีเป้าหมายเพื่อหาความถูกต้องทางภาษาและประวัติศาสตร์ ต่อมา ชไลมาเคอร์ (Friedrich Schleiermacher 1768-1838) ผู้ได้รับการขนานนามว่า เป็นบิดาแห่งการตีความสมัยใหม่ ตั้งแต่ชไลมาเคอร์เป็นต้นมา เฮอร์เมนูติกส์ก็เริ่มถูกนำมาใช้ตีความตำราทั่วไปโดยไม่จำกัดแต่เฉพาะตำราทางศาสนา กฎหมายและวรรณคดีเท่านั้น ทำให้ดิลเทย์ (Wilhelm Dilthey, 1833-1911) หันมาพัฒนาศาสตร์แห่งการตีความอย่างเอาจริงเอาจัง จนกลายมาเป็นศาสตร์สากล ที่นักศาสนาหลังยุคใหม่ให้ความสนใจเป็นพิเศษและถือเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาโลกาภิวัตน์ (Klemm, David E, 1986, pp.2-31)

ทฤษฎีวิปัสสนาพื้นฐานโดยตรงจาก พุทธศาสนามหายาน เพราะให้ความสำคัญต่อแนวคิดเรื่องความเป็นโพธิสัตว์ว่า จะต้องมีการจริยธรรมโดยมุ่งที่ความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์เป็นเหตุผลอาจจะเป็นเพราะว่าแนวคิด ฝ่ายมหายานที่ยกการเข้าถึงปัญญาแห่งการบรรลุธรรมของสรรพสัตว์เท่าเทียมกับการโอบอุ้มช่วยเหลือสรรพชีวิตด้วยจิตกรุณา พุทธศาสนามหายานเห็นว่า ระหว่างปัญญาและกรณานั้นไม่สามารถกล่าวได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สูงกว่ากันต้องอาศัยซึ่งกันและกันเช่น “ไม่เพียงโพธิสัตว์มีโพธิจิต สัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นก็ประกอบอยู่ด้วยโพธิจิตเช่นเดียวกับการช่วยเหลือกันจึงเป็นเรื่องที่ดำเนินไปตามธรรมชาติ ไม่ใช่เฉพาะโพธิสัตว์เท่านั้นที่เป็นฝ่ายช่วยเหลือสัตว์อื่น แต่สัตว์อื่นก็กำลังช่วยเหลือโพธิสัตว์ ได้ทำหน้าที่ต่อไปในสังสารวัฏถ้าไม่มีผู้รับก็ไม่มีผู้ให้ฉันใด ถ้ามีสัตว์และโพธิจิตก็ย่อมที่จะไม่มีโพธิสัตว์ฉันนั้นเมื่อครั้งนางใจเป็นกลางแล้วโพธิสัตว์ย่อมสามารถปลุกโพธิจิตแห่งตนและชี้แนะบุคคลอื่นเห็นศักยภาพของเขาด้วย” บุคคลผู้ซึ่งพัฒนาความเจริญก้าวหน้าแห่งตนด้วยการตระหนักถึงปัญญาและกรุณาอย่างเสมอกันเช่นนี้ฝ่ายพุทธศาสนามหายานเรียกว่าโพธิสัตว์มองจากพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทแล้ว “ทฤษฎีวิปาส” คือ ความเห็นที่คลาดเคลื่อนจากความ เป็นจริง ด้วยอำนาจของความสำคัญผิด คิดผิด เห็นผิด ในของไม่เที่ยงว่าเที่ยง ในทุกข์ว่าสุข ในสภาพไม่ใช่ตัวตนว่าเป็นตัวตน การปรับเปลี่ยนหรือละวิปาสได้ก็ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 เป็นระบบและกระบวนการในการละหรือกำจัด “ทฤษฎีวิปาส” คือ ความสำคัญผิด คิดผิด เห็นผิด ในความงามต้องปฏิบัติด้วยการกำหนดรู้กายมี มนสิการสิ่งที่เป็นปฏิถูลและปาฐา 9 เป็นต้น เช่น การละความสำคัญผิด คิดผิด เห็นผิดในความทุกข์ ต้องปฏิบัติด้วยการกำหนดรู้ในเวทนาคือทุกข์ที่เกิดขึ้น การละความสำคัญผิด คิดผิด เห็นผิดในความเที่ยงต้องปฏิบัติด้วยการดูจิตที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติภาวนา และการละความสำคัญผิด คิดผิด เห็นผิดในตัวตนต้องปฏิบัติด้วยการกำหนดรู้ในธัมมารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อส่วนใด

ปรากฏเห็นเด่นชัด ก็กำหนดพิจารณาภาวนาในส่วนนั้นจนจิตรู้แจ้งตามสภาพของความเป็นจริง ความคลาดเคลื่อนในเรื่อง “ทิฏฐิวิปาส” ตามแนวคิดพุทธศาสนาเถรวาท เช่น “แนวคิดพุทธภาวะเป็นอัตตาหรืออนัตตา” พุทธศาสนาเถรวาทมีผลว่า พุทธภาวะของพุทธศาสนาเถรวาทมีสภาวะเป็นอนัตตา เพราะมีหลักการและเหตุผลเด่นชัดว่า “พุทธภาวะหลังปรินิพพานมีสภาวะว่างเปล่าไม่มีสภาวะบัญญัติอันใดปรากฏเหลืออยู่ แต่ในพุทธศาสนamahayan นั้นมีสภาวะเป็นอัตตา เพราะอธิบายสนับสนุนความมีอยู่ของพระพุทเจ้าทั้งหลาย หลังจากปรินิพพานแล้วที่จะต้องดำรงอยู่เป็นนิรันดร์บนดินแดนพุทธเกษตร แต่ก็มียกข้อสงสัยไม่ได้มองว่าเป็นอัตตาทั้งหมด เพราะมีการอธิบายในลักษณะที่เปิดพื้นที่ไว้สำหรับความเป็นอนัตตาด้วยเช่นกัน แต่ที่เกี่ยวกับความมีอยู่ของเป้าหมายสูงสุดนั้น ไม่ได้ต่างกันอย่างสิ้นเชิง พระพุทธศาสนาเถรวาทไม่ยอมรับแนวคิดความมีอยู่ของพุทธภาวะหลังปรินิพพาน แต่พุทธศาสนamahayan ส่วนใหญ่ยอมรับพุทธภาวะที่ดำรงอยู่นิรันดร์บนดินแดนพุทธเกษตร มีบางทัศนะที่มองว่า พุทธเกษตรเป็นที่พักหรือเป็นทางผ่านของพระพุทเจ้าทั้งหลายเท่านั้น ส่วนเป้าหมายสูงสุดไม่ต่างกัน เพราะต่างก็มุ่งความสำเร็จเป็นพระพุทเจ้าเช่นเดียวกัน

วิปาส ความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ด้วยอำนาจของความคิดผิด คิดผิด เห็นผิด อันเป็นไปในความเข้าใจผิดในของไม่เที่ยงว่าเที่ยง ในทุกข์ว่าเป็นสุข ในสภาพไม่ใช่ตัวตนว่าเป็นตัวตน อันเป็นเหตุก่อให้เกิดอกุศลกรรม ทำให้ข้องอยู่ในวัฏฏะ จิตเกี่ยวพันกับนิรวณ ทำให้ทิฏฐิวิบัติทำให้เกิดความหลง อันมีสาเหตุมาจากนิรวณ 5 ความพอใจงาม ไม่กำหนดรู้ทุกข์ เข้าไปยึดถือ ไม่ตรัสรองพิจารณาโดยแยบคาย วิปาสจะไม่ครอบงำเฉพาะพระอรหันต์เท่านั้น ทิฏฐิวิปาส คือ ทิฏฐิคลาดเคลื่อน ความเห็นผิดพลาดจากความเป็นจริง โดยเฉพาะเชื่อถือไปตามสัญญาวิปาส หรือ จิตตวิปาสนั้น เช่น มีสัญญาวิปาสเห็นเชือกเป็นงู แล้วเกิดทิฏฐิวิปาส เชื่อหรือลงความเห็นว่าที่บริเวณนั้นมีงูชุม หรือมีจิตตวิปาสว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นต้องมีผู้สร้าง จึงเกิดทิฏฐิวิปาสว่า แผ่นดินไหวเพราะเทพเจ้าบันดาล และคำว่า “วิปาส หรือ วิปัสส” หมายถึง ความรู้เห็นที่คลาดเคลื่อนหรือความเข้าใจผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็ได้ให้ความหมายของวิปาสไว้ว่า “คลาดเคลื่อนไปจากธรรมดาสามัญ” วิปาสมี 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1: สัญญาวิปาส คือสัญญาคลาดเคลื่อน หมายถึงผิดพลาดจากความเป็นจริง เช่น คนตกใจเห็นเชือกเป็นงู ลักษณะที่ 2: จิตตวิปาส คือจิตคลาดเคลื่อน, ความคิดผิดพลาดจากความเป็นจริง เช่น คนบ้าคิดเอาหญ้าเป็นอาหาร ลักษณะที่ 3: ทิฏฐิวิปาส คือ ทิฏฐิคลาดเคลื่อน ความเห็นผิดพลาดจากความเป็นจริง โดยเฉพาะเชื่อถือไปตามสัญญาวิปาส หรือจิตตวิปาสนั้น เช่น มีสัญญาวิปาสเห็นเชือกเป็นงู แล้วเกิดทิฏฐิวิปาส เชื่อหรือลงความเห็นว่าที่บริเวณนั้นมีงูชุม หรือมีจิตตวิปาสว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นต้องมีผู้สร้าง จึงเกิดทิฏฐิวิปาสว่า แผ่นดินไหวเพราะเทพเจ้าบันดาล (Phrapreecha Tian-Kue/Phongern, 2018, pp.1-222)

วิปาส ทำให้มนุษย์ทั้งหลายเกิดทุกข์ได้ก็เพราะเข้าไปสู่ความคิดผิด เห็นผิด คิดผิดในชั้น 5 ว่าไม่แปรปรวนเปลี่ยนแปลง มีความงามอยู่ตลอดเวลา สามารถสั่งการได้ เป็นต้น แท้ที่จริงสรรพสิ่งทั้งหลายตกอยู่ในวิปาส 4 ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิดเพราะเข้าไปติดในบ่วงแห่งมาร พระพุทเจ้าตรัสไว้ใน “วิปาสสูตร” (Thai Tripitaka, 21/49/79)ว่า ความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง มีลักษณะ 4 ประเภท คือ “ประเภทที่หนึ่ง นิจวิปาส วิปาสในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ประเภทที่สอง สุขวิปาส วิปาสในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข ประเภทที่สาม อตตวิปาส วิปาสในสิ่งที่ไม่เป็นตัวตนว่าเป็นตัวตน และประเภทที่สี่ สุภวิปาส วิปาสในสิ่งที่ไม่งามว่างาม ดังคำว่าของเหม็นบางชนิดออกฤทธิ์เป็นของหอม โลกนี้วิจิตรสวยงามดุจราชรถ” (Thai Tripitaka, 25/171/86) และหากไม่เจริญสติปัญญา 4 ปัญญาไม่เกิดเห็นไตรลักษณ์ จะไม่ยอมรับไม่ยอมเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้วจะทำให้สัตว์ไม่พ้นจากความทุกข์ในวัฏฏะ โดยที่พระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายเถรวาทและฝ่ายมหายานเป็นศาสนาแห่งปัญญา มุ่งหาเหตุผลในการแก้ปัญหาโดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ปัญญาหาทางพ้นทุกข์ซึ่งเกิดมาจากตัณหา คือความทะยานอยากทำให้เกิดความยึดมั่นถือมั่นในชั้น 5 เป็นเหตุ

ก่อให้เกิดความสำคัญผิด ความรู้ความเห็นที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงซึ่งเรียกว่าวิปลาส วิปลาสมีความสำคัญในหลักธรรมที่ควรละ เพราะเห็นผิดในชั้น 5 ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาธรรม ไม่ได้ฟังธรรม ก็จะไม่เข้าใจสิ่งที่เป็นชั้น 5 ว่าเป็นสิ่งที่โลกสมมติบัญญัติขึ้นสัตว์ บุคคล เรา เขา ยึดในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ยึดในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข ยึดในสิ่งที่เป็นอนัตตาว่าเป็นอัตตา ยึดในสิ่งที่ไม่งามว่างาม (Thai Tripitaka, 21/46/79) ถูกความเห็นผิดชักนำไป ความคิดซัดส่ายไป มีความสำคัญคิดเห็นเป็นวิปลาส สัตว์เหล่านั้นชื่อว่าถูกเครื่องผูกของมารผูกไว้แล้ว เป็นคนไม่เกษมจากโยคะย่อมเวียนเกิดเวียนตาย เพราะขาดโยนิโสมนสิการ (Thai Tripitaka, 11/331/286) คือการพิจารณาในใจโดยแยบคายเพื่ออบรมพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดปัญญานั้นเองวิปลาส 4 ทำให้มนุษย์ทั้งหลายเกิดทุกข์ได้ก็เพราะเข้าไปสำคัญผิด เห็นผิดคิดผิดในชั้น 5 ว่าไม่แปรปรวนเปลี่ยนแปลง มีความงามอยู่ตลอดเวลา สามารถสั่งการได้เป็นต้น แท้ที่จริงสรรพสิ่งทั้งหลายตกอยู่ในวิปลาส 4 ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิด เพราะเข้าไปติดในพวงแห่งมาร พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน “วิปลาสสูตร” (Thai Tripitaka, 21/49/97) ว่า ความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง มีลักษณะและประเภท คือ “นิจวิปลาส วิปลาสในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง สุขวิปลาส วิปลาสในสิ่งที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข อัตตวิปลาส วิปลาสในสิ่งที่ไม่เป็นตัวตนว่าเป็นตัวตน และสุวิปลาส วิปลาสในสิ่งที่ไม่งามว่างาม ดังคำว่าของหมิ่นบางชนิดออกฤทธิ์เป็นของหอม โลกนี้วิจิตรสวยงามดุจราชรถ” (Thai Tripitaka, 25/171/86)

การปรับเปลี่ยนทิฐิวิปลาสให้หายจากความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง การละหรือปรับเปลี่ยนเกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาตามหลักมหาสติปัฏฐาน 4 เป็นที่รองรับของการกำหนดสติที่เข้าไปตั้งในอารมณ์ทั้ง 4 เป็นการตามระลึกอารมณ์ระดับปรมัตถ์ (รูปนาม) ที่เกิดขึ้นตามฐาน ทั้ง 4 ฐาน คือ “กาย เวทนา จิต และธรรม” ผู้ใดที่มีการปฏิบัติเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักของสติปัฏฐานย่อมเป็นเหตุให้เกิดวิปัสสนาปัญญา ที่เป็นปัญญาที่เข้าใจและเข้าถึงสภาวะธรรมไตรลักษณ์ คือ “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ได้ในที่สุด” และวิปลาส หรือ วิปลาส 4 (ความรู้เห็นคลาดเคลื่อน ความรู้เข้าใจผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง วิปลาส มี 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1: สัญญาวิปลาส คือ สัญญาคลาดเคลื่อน หมายรู้ผิดพลาดจากความเป็นจริง เช่น คนตกใจ เห็นเชือกเป็นงู ระดับที่ 2: จิตตวิปลาส คือ จิตคลาดเคลื่อน ความคิดผิดพลาดจากความเป็นจริง เช่น คนบ้าคิดเอาหญ้าเป็นอาหาร ระดับที่ 3: ทิฐิวิปลาส คือ ทิฐิคลาดเคลื่อน ความเห็นผิดพลาดจากความเป็นจริง โดยเฉพาะเชื่อถือไปตามสัญญาวิปลาส หรือจิตตวิปลาสนั้น เช่น มีสัญญาวิปลาสเห็นเชือกเป็นงู แล้วเกิดทิฐิวิปลาส เชื่อหรือลงความเห็นว่าที่บริเวณนั้นมีงูชุม หรือมีจิตตวิปลาสว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นต้องมีผู้สร้าง จึงเกิดทิฐิวิปลาสว่า แผ่นดินไหวเพราะเทพเจ้าบันดาล และวิปลาสทั้ง 3 ระดับนี้ เป็นพื้นฐาน เป็นไปใน 4 ด้าน คือ “ด้านที่หนึ่ง วิปลาสในสิ่งที่ไม่เที่ยง ว่าเที่ยง ด้านที่สอง วิปลาสในสิ่งที่เป็นทุกข์ ว่าเป็นสุข ด้านที่สาม วิปลาสในสิ่งที่ไม่เป็นตัวตน ว่าเป็นตัวตน และด้านที่สี่ วิปลาสในสิ่งที่ไม่งาม ว่างาม (Thai Tipitaka, 21/49/66)

การปรับเปลี่ยนทิฐิวิปลาส เพื่อการที่จะออกจากวัฏฏะได้นั้น ต้องเจริญวิปัสสนาภาวนาตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร (Thai Tipitaka, 12/105/101 - 131) คือ สติปัฏฐาน 4 เป็นทางเดียว ทางสายเอก ที่จะนำสัตว์ก้าวล่วงโสกะ ปริเทวะ เป็นต้น อันเป็นเครื่องกำหนดรู้เห็นรูปนามตามสภาวะของปัจจุบันตามความเป็นจริง อันเป็นไปเพื่อกำจัดวิปลาส 4 เพื่อรู้แจ้งแทงตลอดซึ่งมรรคผลนิพพาน หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับมหาสติปัฏฐาน 4 ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงมากที่สุด คือ เรื่องชั้น 5 ในการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน อันประกอบไปด้วย รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ นำมาเป็นอารมณ์ของวิปัสสนาภูมิ การเห็นคลาดเคลื่อนจากรูปนามผิดจากความเป็นจริง เมื่อปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 พระองค์ทรงสรรเสริญผู้ปฏิบัติเพื่อให้เห็นตามความเป็นจริง ดังเช่นที่ตรัสไว้ในเรื่องของการบูชาว่า “ท่านผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสารทั้งหลาย ผู้มีความจงรักภักดีในเรา จงเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ... ส่วนชนทั้งหลายผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมชื่อว่าได้บูชาเราอย่างแท้จริง (Phradharmateerarachamahamuni, 2554: 4) จะเห็นได้ว่าการที่จะหลีกเลี่ยงไปจากวัฏฏะอันเป็นภัยใหญ่ได้

นี้ต้องมีปัญญาเห็นแจ้งจากการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 ด้วยการพิจารณามีให้ค้นหาและทิวฏฐิมาแอบอาศัยอยู่ เพื่อให้เห็นสภาพของความเป็นจริงในสังขารทั้งปวงว่า “แท้ที่จริงแล้ว ทุกสรรพสิ่งมีความเปลี่ยนแปลงไปด้วยความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่มีความงามที่แท้จริงหลงให้ยึดติดอยู่ มีแต่ความน่าเกลียด น่ากลัว โสโครก ผู้ที่ยังละวิปัสสนาไม่ได้ ย่อมไม่พ้นไปจากการเวียนว่ายตายเกิด เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ทรงแสดงพระธรรม สัตว์โลกเมื่อได้ฟังพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงก็เข้าใจธรรมตามความเป็นจริง จึงละวิปัสสนาได้เป็นผู้หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงทั้งจากกุศลทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว” (Amnat Yodthong, 2558, p.1)

อย่างไรก็ตาม สำหรับวิปัสสนา โดยทั่วไปแล้ว ชีวิตทุกชีวิตย่อมมีวิปัสสนาธรรมเสมอ วิปัสสนาธรรมหมายถึง ธรรมที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะตั้งแต่เกิดมาเราไม่เคยรู้เลยว่าชีวิตคือ ชันธ์ห้า ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ อันประกอบขึ้นจาก จิต เจตสิกและรูป ที่มีการเกิดดับสืบต่อกันไปอย่างไม่ขาดสาย ทั้งนี้เพราะ อาสวะ และอวิชชา ที่เรามีมาเนิ่นนานจนนับภพนับชาติไม่ถ้วน ประกอบกับตัวการสำคัญที่มากอยปิดบัง ทำให้เราไม่สามารถเข้าถึงสภาวะธรรมของความจริงอันได้แก่ “ไตรลักษณ์” ได้ เพราะธรรมที่ปิดบังไตรลักษณ์นี้เอง จึงทำให้เราหลงผิดคิดว่า ชีวิตคือรูปนามนี้ดีมีความสวยงามน่ารัก (สุขวิปัสสนา) มีความสุขสบาย (สุขวิปัสสนา) มีความเที่ยงแท้ ถาวร (นิจวิปัสสนา) และเป็นตัวตน คน สัตว์ (อัตตวิปัสสนา) ทั้งๆ ที่ความเป็นจริงแล้ว ชีวิตเป็นเพียงแคชันธ์ห้า คือรูปธรรมและนามธรรม ที่ประกอบกันขึ้นมาด้วยรูปธาตุ จนเป็นรูปกลาปต่างๆ ในที่สุดก็เกิดเป็นกลุ่มก้อนของอวัยวะที่ล้วนมีแต่อสุภะ และทั้งรูปนามที่เกิดขึ้นนั้นก็คงสภาพเดิมไว้ไม่ได้ เมื่อเกิดขึ้นแล้วต้องแตกดับ เป็นทุกข์ ไม่เที่ยง และไม่สามารถบังคับบัญชาได้องค์ธรรมของวิปัสสนามี 3 คือ ทิวฏฐิ (ทำให้เห็นผิด) จิต (ทำให้เข้าใจผิด) สัญญา (ทำให้จำผิด) ประกอบกับวิปัสสนาธรรมมี 4 คือ หลงผิดคิดว่าชีวิตนี้ดี มีสุข เที่ยง และเป็นตัวตนจึงรวมเป็นวิปัสสนาธรรม 12 ประการ ซึ่งวิปัสสนาเหล่านี้เอง ที่เป็นตัวการสำคัญทำให้ชีวิตคนเราต้องมีความดิ้นรนแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งอารมณ์ที่ดี (อิฏฐารมณ์) เมื่อสมหวังก็เกิดความพอใจเรียกว่า อภิชฌา แต่ถ้าได้รับอารมณ์ที่ไม่ดี (อนิฏฐารมณ์) ก็จะผิดหวังไม่พอใจ เรียกว่า โทมนัสไม่ว่าจะพอใจ หรือไม่พอใจล้วนเป็นกิเลสทั้งสิ้น บางท่านเรียกความต้องการในอารมณ์ที่ไม่น่ายินดีและปิดป้องอารมณ์ที่ไม่น่ายินดีนี้ว่า “ตัณหา” แต่ถ้าผู้ใดสามารถวางใจไว้ได้อย่างแยบคายหรือที่เรียกว่ามี “โยนิโสมนสิการ” ในสติปัฏฐาน 4 นั่นคือสามารถกำหนดสติได้เท่าทันในปัจจุบันอารมณ์ ว่ามีรูปอะไร หรือนามอะไรเกิดขึ้น สติและสัมปชัญญะที่เกิดขึ้นในขณะนั้นย่อมป้องกันกิเลส-ตัณหา ทำให้อภิชฌาและโทมนัสเกิดขึ้นไม่ได้ จึงเป็นที่แน่นอนว่าอารมณ์ขณะนั้นย่อมปราศจากกิเลส เมื่อกิเลสไม่มี กรรมย่อมไม่เกิด ขณะนั้นจึงเป็นวิวิฏฐกรรม ซึ่งไม่สามารถทำให้เกิดผลคือวิบาก อันได้แก่รูปนามชันธ์ 5 ที่จะมีต่อไปในภพภาคหน้าได้อย่างแน่นอนวิปัสสนาธรรมทั้งหมดมีเกิดขึ้นมาได้ เพราะเราไม่เท่าทันในความจริงของชีวิตรูปและชีวิตนาม ที่เรียกว่า “อโยนิโสมนสิการ” แต่ขณะใดที่มี “โยนิโสมนสิการ” ขณะนั้นสติปัฏฐานก็เกิดขึ้นด้วย และเป็นที่แน่นอนว่าเวลานั้นวิปัสสนาธรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่า โยนิโสมนสิการ เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะไขประตูชีวิต ให้ผู้ปฏิบัติได้เข้าไปเห็นความจริงว่า “ชีวิตที่ประกอบด้วยรูปนามชันธ์ 5 นั้น แท้ที่จริงเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” “การละวิปัสสนา ถือได้ว่ามีความสำคัญยิ่ง ตั้งแต่การละวิปัสสนาได้บางประการจนถึงการละได้ทั้งหมด จัดว่าเป็นขั้นตอนของการปฏิบัติเพื่อสิ้นทุกข์ทั้งนั้น ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดอย่างหนึ่งของการเสด็จออกบรรพชาของพระพุทธเจ้า (Pawanee Boonwan, 2009: 53) ปัญญาสุทธีแสดงไว้ว่า “พระพุทธองค์ตรัสสติปัฏฐาน 4 ไว้มียิ่ง ไม่หย่อนกว่ากัน เพื่อละวิปัสสนา คือความงาม ความสุข ความเที่ยง ความมีตัวตน” (The Tipitaka with Translation Commentary Volume 17, p.546)

สรุปว่า ทิวฏฐิวิปัสสนา คือ ทิวฏฐิคลาดเคลื่อน ความเห็นผิดพลาดจากความเป็นจริง โดยเฉพาะเชื่อถือไปตามสัญญาวิปัสสนา หรือจิตตวิปัสสนา เช่น มีสัญญาวิปัสสนาเห็นเชือกเป็นงู แล้วเกิดทิวฏฐิวิปัสสนา เชื่อหรือหลง

ความเห็นวาทะที่บริเวณนั้นมีงูชุม หรือมีจิตตวิลาสว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นต้องมีผู้สร้าง จึงเกิดทฤษฎีวิปัสสนาว่าแผ่นดินไหวเพราะเทพเจ้าบันดาล

3. การวิเคราะห์การถ่ายทอดนอกอุปาทาน

อุปาทาน คือ การยึดมั่นถือมั่นทางจิตใจ ด้วยอำนาจของกิเลส ให้เป็นไปตามอำนาจของตัณหาหรือความพึงพอใจของตน อุปาทานจะก้าวล่วงหรือมีในขั้นห้าเท่านั้น สามารถละได้โดยการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์แปด อย่างไรก็ตามมนุษย์นั้นเกิดมาพร้อมกับความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด และความต้องการของมนุษย์นี้เองที่เป็นปัจจัยก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ตามมามากมาย การที่เราจะเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ก็ควรจะต้องศึกษาเข้าไปถึงเหตุปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมขึ้น นั่นก็คือความต้องการภายในจิตใจอันเป็นแรงจูงใจขั้นพื้นฐานนั่นเอง ทศนะในเรื่องความต้องการของมนุษย์ โดยเรียกขานมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่มีความต้องการ (Wanting Animal) และยากนักที่มนุษย์จะสามารถบรรลุถึงความพึงพอใจใดๆ ได้อย่างสมบูรณ์ และ Maslow ได้จัดลำดับความต้องการนั้นออกเป็นขั้นๆ เริ่มตั้งแต่ความต้องการขั้นพื้นฐานไปสู่ความต้องการที่อยู่ในขั้นที่สูงกว่าตามลำดับ (Maslow, 1970, pp.24-25) และ “การที่มนุษย์เรายังคงเสพติดในวัตถุ พยายามแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อมาบำรุงบำเรอวัยระรับสัมผัสทั้ง 5 อันได้แก่ตาหูจมูก ลิ้นกาย เพื่อตอบสนองความสุขในด้านวัตถุ ชีวิตของเขาก็จะต้องวนเวียนอยู่กับการแสวงหา เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่เขาคิดว่าจะนำพามาซึ่งความสุข” (Phradhammapitaka (P. A. Payutto), 2000b, p.98) จึงอาจกล่าวได้ว่าสังคมในปัจจุบันนี้เป็นสังคมแห่งการแสวงหาความสุข เพราะขาดแคลนจึงจำ เป็นต้องแสวงหา หรืออาจกล่าวได้ว่าสังคมในปัจจุบันนี้ล้นเต็มไปด้วยความทุกข์เพราะทุกคนล้นมัวแต่ตามหาความสุขที่อยู่นอกตัวนั่นเอง (Phradhammapitaka (P.A.Payutto), 2000b, p.93) อุปาทาน มี 4 ประการ ประกอบด้วย

ประการที่ 1 กามุปาทาน ยึดมั่นโดยความเป็นกามหรือของรักใคร่ทั่วไป เห็นได้จากการที่คนเราตามธรรมชาติมีความติดพันในสิ่งที่น่ารักที่น่าพอใจ ไม่ว่าจะเป็น รูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสสัณฐานของ คนเราย่อมรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือเอร็ดอร่อยในกามคุณ 5 อย่างนี้ ตามหลักธรรมในพุทธศาสนาขยายออกไปเป็น 6 คือมีธรรมารมณ์เพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง หมายถึงสิ่งที่ผุดขึ้นในใจ จะเป็นอดีตปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้เกี่ยวกับวัตถุภายนอกหรือภายในก็ได้ เป็นเพียงคิดฝันไปก็ได้แต่ทำให้เกิดความเอร็ดอร่อยเพลิดเพลินทางจิตใจในขณะที่รู้สึก อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นโดยความเป็นกามนี้เป็นอาสวะกิเลส (Boonmee Methangkun, Busakorn Methangkun, 2002, pp.3-10) เรียกว่า กามาสวะ เพราะจมอยู่ในความติดใจแสวงหากามคุณทั้ง 5 คือ “รูป เสียงกลิ่น รส และการสัมผัสถูกต้อง” อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นโดยความเป็นกามนี้เป็นโอชะกิเลส เรียกว่า “กาโมชะ” (Thai Tripitaka, 1/156/5)

ประการที่ 2 วิทยูปาทาน ความยึดมั่นในทฤษฎีหรือทิวทัศน์ต่างๆ ความอยากให้เป็นหรือไม่ให้เป็นอย่างไรอย่างหนึ่ง ตามที่ตนต้องการ ย่อมทำให้เกิดความเอนเอียงที่จะยึดมั่นในทิวทัศน์ ทฤษฎี หรือ หลักศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งที่เข้ากับความต้องการของตน ความอยากได้สนองความต้องการของตนก็ทำให้ยึดมั่นในหลักการแนวคิดความเห็น ลัทธิ ความเชื่อถือ หลักคำสอนที่สนองหรือเป็นไปเพื่อสนองความต้องการของตน (Thai Tripitaka, 1/155/45)

ประการที่ 3 สิลัพพูปาทาน (ความยึดมั่นในศีลและพรตหรือยึดติดในวัตรปฏิบัติที่มุ่งหมายผิดทาง) หมายถึงความยึดมั่นถือมั่นในการประพฤติ กระทำ ที่ทำปริมปราละสืบๆ กันมาอย่างมมายไร้เหตุผลหรือที่คนนิยมเรียกกันว่าลัทธิศักดิ์สิทธิ์ คิดกันว่าเป็นสิ่งที่เป็นอย่างอื่นไปไม่ได้และไม่ยอมเปลี่ยนแปลงที่จะสนองความอยากของตนได้ทั้งที่ไม่มองเห็นความสัมพันธ์โดยทางเหตุผล

ประการที่ 4 อัตตวาทุปาทาน (ยึดมั่นโดยความเป็นตัวเป็นตน) ความยึดมั่น ว่าตัว ว่าตนนี้ เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นสิ่งเร้นลับอย่างยิ่ง สิ่งที่มีชีวิตทั้งหมดย่อมจะรู้สึกว่ามีตนเป็นตัวตนของมันอยู่ดังนี้เสมอไปอย่าง

ช่วยไม่ได้ เพราะมันเป็นสัญชาตญาณขั้นต้นที่สุดของสิ่งที่มีชีวิต และเป็นมูลฐานของสัญชาตญาณอื่นๆ เช่น สัญชาตญาณหาอาหารกิน สัญชาตญาณต่อสู้อันตราย หลบหนีอันตราย สัญชาตญาณสืบพันธุ์และอื่นๆ อีกมาก ซึ่งล้วนแต่อาศัยสัญชาตญาณแห่งความรู้สึกยึดถือว่าเป็นตัวตนทั้งนั้น มันต้องยึดมั่นว่า มีตัวเราเสียก่อนมันจึงไม่ยอมตาย มันจึงอยากหาอาหารมาเลี้ยงร่างกายอยากต่อสู้เอาตัวรอด หรืออยากจะมีสืบพันธุ์ของมันไว้

แนวทางทางการละอกุศลอุปาทานด้วยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นทางสายกลางที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา ไม่เอียงไปที่สุดทั้ง สองข้าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตakilมณานุโยค เป็นหลักปฏิบัติพัฒนาตนไปสู่ภาวะที่ดี ปลอดโปร่ง โล่งเบาจากทุกข์ทั้งปวง สามารถละคลายจากอุปาทาน ความยึดมั่นในขั้นทั้งหลาย ได้ ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกอบรม และพัฒนาตนเองตาม หลักไตรสิกขาและดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น โดยปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับอริยมรรคมีองค์ 8 จนบรรลุเป้าหมายสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ถ้าบุคคลได้เจริญ อริยมรรคทั้ง 8 อย่าง ย่อมละอุปาทานได้ในที่สุด” (Phradhammapitaka (P. A. Payutto), 2000, pp.63-74).

สรุป อุปาทานเป็นเรื่องของอกุศลธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรม และอุปาทานสัมปยุตตธรรมที่เกิดขึ้น เพราะอาศัยอกุศลธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรม และอุปาทานสัมปยุตตธรรม จากการขึ้นเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย 3 นัย คือ “อกุศลธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม อาศัยอกุศลธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น และเพราะเหตุปัจจัย มี 3 นัย อกุศลธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรมและอุปาทานสัมปยุตตธรรม อาศัยอกุศลธรรมที่เป็นทั้งอุปาทานธรรม และอุปาทานสัมปยุตตธรรม และอกุศลธรรมที่เป็นอุปาทานสัมปยุตตธรรม แต่ไม่ใช่อุปาทานธรรม เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัยมี 3 นัยในเหตุปัจจัยมีหัวข้อปัจจัย 9 ในอาร์มณปัจจัยมี 9 ในอธิปัตปัจจัย มี 9 และในอวิคตปัจจัยก็มี 9 เช่นกัน” (Thai Tripitaka, 44/1586-1587/350)

4. พระพุทธศาสนamahayan

แนวทางการเสริมสร้างความเป็นโพธิสัตว์ของพระพุทธศาสนาMahayan คือ ศรัทธาบารมี 6 ปณิธาน 4 และ อุดมการณ์ 3 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำพามนุษย์ไปสู่แนวทางความเป็นโพธิสัตว์บนฐานจริยธรรมของพระพุทธศาสนาMahayanได้ ความเป็นโพธิสัตว์บนฐานจริยธรรมของพระพุทธศาสนาMahayanตามแนวพุทธจิตวิทยา จริยธรรมของพระพุทธศาสนาMahayanมีแนวคิดหลักอยู่ที่เรื่องความกรุณาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องมีการปฏิบัติและกรุณาควบคู่กันไปจึงจะสามารถบรรลุโพธิภาวะได้ ถือเป็นเอกลักษณ์ของฝ่ายMahayan และแนวทางการเสริมสร้างความเป็นโพธิสัตว์บนฐานจริยธรรมของพระพุทธศาสนาMahayanตามแนวพุทธจิตวิทยาใช้กลวิธีการสอนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคเลเบิร์กมาพัฒนาเป็นกระบวนการสอน “การประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเรื่อง ศรัทธา เป้าหมายความเป็นโพธิสัตว์ บารมี 6 อุดมการณ์ 3 และปณิธาน 4 ดำเนินการสอนได้โดยอุปายและกลวิธีการสอนเพื่อให้พุทธศาสนิกชนจึงให้นำกลับไปปฏิบัติ และติดตามผลด้วยการประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมวิปัสสนามีความสำคัญในหลักธรรมที่ควรละ เพราะเห็นผิดในขั้น 5 ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาธรรม ไม่ได้ฟังธรรม จะไม่เข้าใจสิ่งที่ขั้น 5 ว่าเป็นสิ่งที่โลกสมมติบัญญัติขึ้นสัตว์ บุคคลเรา เขายึดในสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง ยึดในสิ่งที่เห็นทุกขว่าเป็นสุข ยึดในสิ่งที่เห็นอนัตตาว่าเป็นอัตตา ยึดในสิ่งที่ไม่มีงามว่างาม (Thai Tripitaka, 21/49/79) ถูกความเห็นผิดชักนำไป ความคิดซัดส่ายไป มีความสำคัญคิดเห็นเป็นวิปัสสนา สัตว์เหล่านั้นชื่อว่าถูกเครื่องผูกของมารผูกไว้แล้ว เป็นคนไม่เกษมจากโยคะย่อมเวียนเกิดเวียนตาย เพราะขาดโยนิโสมนสิการ (Thai Tripitaka, 11/311/286) คือ การพิจารณาในใจโดยแยบคายเพื่ออบรมพัฒนาจิตใจเพื่อให้เกิดปัญญานั้นเอง

พระไตรปิฎกภาคพระวินัยในหมวดจุลวรรค ได้กล่าวถึงการสังคายนา 2 ครั้ง ในการประชุมสังคายนาครั้งที่หนึ่ง มีพระมหากัสสปะเป็นประธาน เมื่อเสร็จการสังคายนาจึงให้ผู้เข้าประชุมรับรองคัมภีร์ตามที่

สังคายนา แต่พระเถระปฺรณผู้เข้ามาทีหลังปฏิเสธโดยสุภาพว่า ข้าพเจ้าได้ฟังธรรมและพระวินัย จากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้าเอง ก็จะขอจดจำไว้ตามที่ได้ฟังมา แสดงว่า ในการประชุมครั้งแรกจึงยังไม่เกิดพระอภิธรรม มีแต่พระวินัยและพระสูตร การประชุมครั้งที่สองที่เมืองเวสาลี มีกล่าวในจุลลวรรคว่าเกิดความเห็นไม่ตรงกันระหว่าง คณะภิกษุฝ่ายตะวันออกและตะวันตกส่วนในหนังสือจดหมายเหตุทวีปวงศ์ของฝ่ายลังกา ให้รายละเอียดเพิ่มเติมในการประชุมครั้งนี้ว่าคณะฝ่ายแพได้ประชุมต่างหากเรียกว่า “มหาสังคีติ” รวบรวมคำสั่งสอนซึ่งต่อมาเป็นของนิกาย “มหาสังฆกะ” ซึ่งต่อมาสันนิษฐานว่าเป็นมหายาน (Phiphob Tangkanasingha, 1964: 374-413) พระเจ้าอโศกมหาราชเสวยราชย์ ในปี พุทธศักราช 270 - พุทธศักราช 307 ตามหนังสือจดหมายเหตุมหาวงศ์ และทีปวงศ์ของฝ่ายลังกากล่าวถึง พระเจ้าอโศกจัดให้มีการประชุมสังคายนาครั้งที่ 3 ที่เมืองปาฏลิบุตร แต่ชื่อคัมภีร์ที่จารึกในเสาศิลาจารึก ซึ่งพระเจ้าอโศกแนะนำให้ภิกษุศึกษาก็ไม่ตรง กับชื่อในสูตรซึ่งเรามีอยู่ทุกวันนี้แสดงว่าในสมัยพระเจ้าอโศก คัมภีร์พุทธศาสนายังไม่ลงตัวแน่นอน ดังที่ปรากฏในพระไตรปิฎกปัจจุบัน การประชุมครั้งที่สามนี้ มีปรากฏแต่ในจดหมายเหตุของฝ่ายหินยาน สมณทูตจีนที่มาอินเดีย เช่น ฟาเหียนและพระถังซำจั๋งมิได้กล่าวถึง น่าจะเป็นการประชุมเฉพาะในหมู่ฝ่ายหินยาน

พระไตรปิฎกภาษาบาลีดังที่เรามีในประเทศไทยนี้เขียนเป็นตัวอักษรในลังกาในรัชสมัยพระเจ้าอโศกคามนี ระหว่าง พุทธศักราช 513 - 525 คัมภีร์ที่กำหนดในครั้งนี้เป็นคัมภีร์ของฝ่ายพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท เนื่องจากพระพุทธเจ้าใช้ภาษาต่างๆ ตามที่ประชาชนใช้ ฉะนั้นคัมภีร์ภาษาบาลีจึงเป็นเพียงสำนวนหนึ่งของคำสอนพระพุทธเจ้า ในเสาศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมิได้ใช้ภาษาบาลีหลังจากพระเจ้าอโศกแล้วก็ไม่มีประวัติอันใดที่รู้แน่นอนจนถึงพระเจ้ามิลินท์ (ประมาณก่อน คริสตศักราช 160 หรือ พุทธศักราช 384) กษัตริย์เชื้อสายกรีกครองเมืองบักเตรีย ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย พระเจ้ามิลินท์ได้โต้ตอบปัญหาเรื่องคำสอนพุทธศาสนากับพระภิกษุชื่อนามว่า “พระนาคเสน” หนังสือชื่อว่า “มิลินทปัญหา” เป็นคัมภีร์ที่ฝ่ายหินยานรับรองว่าถูกต้องตามหลักหินยานจากนั้น ชาวคุชเช่ได้บุกรุกดินแดนภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย มีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่งคือพระเจ้ากนิษกะ (พุทธศักราช 621 - 646) นับถือพุทธศาสนา และจัดให้มีการสังคายนาครั้งที่ 4 ในการประชุมครั้งนี้ ฝ่ายหินยานเถรวาทไม่มาร่วมประชุม มีแต่นิกายสรวาสติวาทของฝ่ายหินยานมาร่วมในการประชุม ครั้งนี้ฝ่ายมหายานปรากฏตัวชัดขึ้นในที่ประชุม ได้เขียนสูตรลงการของอัสวโฆษ ซึ่งเป็นฝ่ายมหายาน จึงเชื่อได้ว่า ฝ่ายมหายานปรากฏชัดขึ้นในการประชุมสังคายนาครั้งที่ 4

จากเรื่องต่างๆ ซึ่งกล่าวมาข้างต้นนี้จึงพอจะสรุปได้ว่า คำสอนพระพุทธเจ้าได้รวบรวมจากการทำสังคายนา ถึง 4 ครั้ง คำสอนแยกกันเป็นมหายานและหินยานราวต้นคริสต์ศักราชคือประมาณ 2000 ปีมาแล้ว และในระยะนี้เอง ที่คัมภีร์หินยานภาษาบาลีก็จัดเป็นตัวอักษรในลังกาและคัมภีร์สำคัญฝ่ายมหายานคือ สัทธรรมปุณฑริกสูตร ก็จัดเป็นภาษาสันสกฤตในอินเดีย จึงได้ความว่า คำสอนพระพุทธเจ้า ซึ่งต่อมาภายหลังแยกเป็นฝ่ายมหายานนั้น มีศึกษาปฏิบัติมาแต่ครั้งพระพุทธเจ้ายังมีชีวิตอยู่ในโลก แยกนับถือกันตั้งแต่ครั้งนั้น และจัดเป็นอักษรหนังสือประมาณ 2000ปีมาแล้วเป็นภาษาสันสกฤต (Phrapreecha Tian-Kue/Pho-Ngern, 2018: 7) พระพุทธศาสนาในประเทศไทย นอกจากนิกายเถรวาท ที่มีสองฝ่าย คือ มหานิกาย ซึ่งเป็นนิกายดั้งเดิมและมีพระสงฆ์มาก ธรรมยุตนิกาย ซึ่งมีพระสงฆ์จำนวนน้อย เพราะเกิดในภายหลัง แล้วยังมีนิกายมหายาน ที่มีพระสงฆ์สองฝ่ายเช่นกัน คือ จินนิกายและอนันนิกาย ทั้งสองนิกายนี้มีวัตรปฏิบัติเหมือนกัน ต่างแต่โครงสร้างและสำเนียงการสวดมนต์ พระสงฆ์ทั้งสองนิกายนี้ต่างก็เป็นพระสงฆ์มหายาน และมีรากฐานจากพระพุทธเจ้าองค์เดียวกัน พระคัมภีร์เล่มเดียวกัน ได้มีการทำสังคายนาเพื่อจัดระเบียบพระธรรมวินัยเป็นหมวดหมู่ สะดวกในการจดจำ เรียกว่าพระไตรปิฎกแต่ยังคงใช้วิธีท่องจำได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร การทำสังคายนาได้ทำกันมาหลายครั้ง ด้วยเหตุผลเพียงประการเดียวคือ เกรงว่า “พระธรรมวินัยเสื่อมสูญไปหรือผิดพลาดไปจากเดิม โดยเฉพาะการทำสังคายนาครั้งที่ 5 ได้มีการจารึกพระพุทธวจนะเป็นลายลักษณ์อักษรบน

โบราณด้วยภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่พระศาสดา ทรงใช้แสดงธรรมแก่พุทธสาวก อันเป็นต้นฉบับของ พระไตรปิฎกฝ่ายนิกายเถรวาท มีจำนวน 45 เล่ม แบ่งออกเป็นวินยปิฎก สุตตันตปิฎก และอภิธรรมปิฎก รวม เรียกว่าพระไตรปิฎก” (Danai Chaiyayotha, 1995, p.31)

5. บทสรุป

การปรับเปลี่ยนทิวทัศน์วิปัสสนาด้วยการถ่ายถอนอกุศลอุปาทานตามแนวพุทธศาสนายาน วิปัสสนา คือ ความสำคัญผิด คิดผิด เห็นผิด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในสภาพของไตรลักษณ์ อันเป็นไปในส่วนจิต และเจตสิก 3 ประการ คือ “สัญญาวิปัสสนา จิตวิปัสสนา และ ทิวทัศน์วิปัสสนา” สาเหตุที่ทำให้เกิดวิปัสสนา นิमितว่างาม คือราคะ ความเห็นแก่ความสุขในกามคุณ นิเวศธรรมอันเป็นเครื่องกั้นจิตไม่ให้บรรลุความดี อันประกอบไปด้วย กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจะกุกกุจจะ วิจิกิฉา ทำให้จิตเศร้าหมอง อ่อนไหว ใช้การไม่ได้ ไม่ประสัสน มีคามฟุ้งซ่าน ไม่ตั้งมั่นเพื่อความสิ้นไปของอาสวะ และการปรับเปลี่ยนทิวทัศน์วิปัสสนาด้วยการถ่ายถอนอกุศลอุปาทานตามแนวพุทธศาสนายาน ด้วยการบำเพ็ญเพียรตามอุดมคติ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 หลักมหาปัญญา ในส่วนปฏิบัติของบุคคลทางฝ่ายมหายาน ถือว่า บุคคลจะพ้นทุกข์ได้ ด้วยการเข้าถึงศูนยตา มี 2 ชั้น คือ บุคคลศูนยตาและธรรมศูนยตา บุคคล ศูนยตาได้แก่การละอัสมีมานะซึ่งทำให้บุคคลบรรลุอรหัตตส่วนธรรมศูนยตา ได้แก่การละความยึดถือแม้ในพระนิพพานซึ่งเป็นภูมิของพระโพธิสัตว์ชั้นสูง

ประการที่ 2 หลักมหากรุณา ได้แก่การตั้งโพธิจิตมุ่งพุทธภูมิ ไม่มุ่งเพียงอรหัตตภูมิ ในทัศนะมหายาน เห็นว่าอรหัตตภูมิช่วยคนได้น้อย เพราะฉะนั้นจึงควรมุ่งพุทธภูมิซึ่งในขณะที่ยังมิได้บรรลุต้องสร้างบารมีเพื่อช่วยสัตว์ และทางฝ่ายมหายานย่อทศบารมีลงเหลือ 6 คือ

2.1 ทานบารมีตา พระโพธิสัตว์จะต้องสละทรัพย์ ทรัพย์สินและชีวิต เพื่อสัตว์โลกได้โดยไม่อภาย

2.2 ศีลบารมีตา พระโพธิสัตว์ต้องรักษาศีลอันประกอบ ด้วยอินทรีย์สังวรศีล กุศลสังคหศีล ได้แก่ การทำความดีสงเคราะห์สัตว์ทุกกรณี สัตวสังคหศีลคือการช่วยให้พ้นทุกข์

2.3 กษานติบารมีตา พระโพธิสัตว์ต้องสามารถอดทนต่อสิ่งกีดขวางเพื่อโปรดสัตว์ได้

2.4 วิริยบารมีตา พระโพธิสัตว์ไม่ย่อท้อต่อพุทธภูมิ ไม่รู้สึกเหนื่อยหน่ายระอาในการช่วยสัตว์

2.5 ญาณบารมีตา พระโพธิสัตว์จะต้องสำเร็จในฌานสมาบัติทุกชั้น มีจิตไม่คลอนแคลน เพราะเหตุ อารมณ์

2.6 ศาสนาบารมีตา พระโพธิสัตว์จะต้องทำให้แจ้งในบุคคลศูนยตาและธรรมศูนยตา

ประการที่ 3 หลักมหาอุบาย คือ พระโพธิสัตว์จะต้องประกอบด้วยกุศลโลบายนานัปการ ในการช่วยเหลือ ปวงสัตว์ ต้องประกอบด้วยไหวพริบปฏิภาณในการเข้าถึงอิมิตีของปวงสัตว์เปรียบเหมือน นายแพทย์ผู้ฉลาดรู้จักวางยาให้ถูกโรคอาศัยข้อนี้แหละทางฝ่ายมหายานจึงได้เพิ่มเติมคติ ธรรมและพิธีการซึ่งไม่เคยมีในฝ่ายเถรวาทเข้ามามากมายโดยถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงอุบาย ชักจูงให้ผู้เขลาโง่เขลาเข้ามาสู่สัจธรรม ในเบื้องต้นเท่านั้น ครุณาการชุน ได้สถาปนาความ มั่นคงฝ่ายมหายานด้วยแนวคิดดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ด้วย ศาสนาปารามิตาหฤทัยสูตร พระสูตรสั้นๆ แต่มีสาระสำคัญอันเป็นบ่อเกิดแห่งความมั่นคงของมหายาน ใน คัมภีร์มหายิมิกศาสตร์ ท่านครุณาการชุน ได้เริ่มปณามคาถาในต้นปกรณว่า “ไม่มีความเกิดขึ้น ความดับ ความ ขาดสูญ ความเที่ยงแท้ อรรณแต่อย่างเดียว อรรณนานาประการ การมาการไป ท่านใดกล่าวไว้ เป็นปฏิจสมุ ปบาทธรรม ท่านผู้นั้น คือ พระพุทธเจ้า ขอนอบน้อมแด่พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น ผู้ดับเสียได้ ซึ่งปปัญจธรรมเป็น เลิศยิ่งกว่าวาทะทั้งหลาย”

บรรณานุกรม

- Ariya Kooaha. (2002). **Motivation and Emotion**. Pattani: Faculty of Education, Prince of Songkhla University, Pattani Campus, [In Thai].
- Amnat Yodthong. An Analytical Study of Desires as Cause of The Conflict. **Peace Studies Journal Periscope MCU**. (Year 3, vol. 1, 2557): 1-22.
- Boonmee Methangkun, Busakorn Methangkun (2002). **Phraapithammattasangha: Prajadhipok 7th. SamuichayaSangkhahawipak**. Bangkok: Liang Siang Printing House.
- Chuan Xiaocholit. (1962). **Chinese-Thai Dictionary**. Bangkok: Nan Mee Company Limited.
- Chatterjee, Satischandra. (1978). **The Nyaya Theory of Knowledge: A Critical Study of Some Problems of Logic and Metaphysics**. Calcutta: University of Calcutta.
- Daisetz Teitaro Suzuki. (1949). **Introduction to Zen Buddhism**. London: Rider.
- Daisetz Teitaro Suzuki. (1973). **Essays in Zen Buddhism. First Series**. London: Rider & Company.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Education. (1982). **Royal Thai Tipitaka. "On the occasion of the 200th Anniversary of Rattanakosin"**. Bangkok: Publishing House, Department of Religious Affairs Ministry of Education.
- Danai Chaiyayotha. (1995). **Religious cults and local belief systems and traditions**. Bangkok: Odeon Store Publishing House.
- Dangtarin (2012). **The Mahasatipattithan 4 Sutra (Mahāsatiṭṭhāna IV)**. Samutsakhon: United Products Press Co., Ltd.
- Dhammadhara. **journal of Buddhist studies**. Vol. 6 No. 2 (Total No. 11) 2020: 175-210.
- Klemm, David E. (1986). **Hermeneutical Inquiry**. 2 Vols. Atlanta: Scholars Press.
- Maslow, A. H. (1970). **Motivation and Personality**. (2nd ed.). New York: Harper & Row.
- _____. (1999). **Toward a Psychology of Being**. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). **Thai Tripitaka the issue of Mahachulalongkornrajavidyalaya**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Mahamakutrajawittayalai. (2014). **Thai Tipitaka Commentary in Thai 91 volumes**. (9th edition). Nakhonpathom: Mahamakutrajavidyalaya Printing House.
- Phiphob Tangkanasingha. (1964). **Theravada - Mahayana**. Bangkok: Housekeeping House Printing House.
- Phradhammapitaka (P. A. Payutto). (2000a). **Essence of Buddhism**. Bangkok: Department of Religion. [In Thai]
- _____. (2000). **Sustainable Life Development with Psychology**. Bangkok: Sahadhammika. [In Thai].
- _____. (2015). **Buddhadhamma extended edition**. [Retrieved January, 2021]. [Online]. <http://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf>.

- Phradhammapitaka (P. A. Payutto). (2 0 0 0). **Dictionary, Dharma Code**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.
- Pawanee Boonwan. (2 0 0 9). “ **Study of the disorder that occurs in the practice of meditation**”. A Dissertation Degree of Doctor of Philosophy (Buddhist Psychology). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrapreecha Tian-Kue (Phongern). (2018). “ **A Strengthening guideline of the Bodhisattva on the Ethical base of Mahayana Buddhism On Buddhist Psychology**”. A Dissertation Degree of Doctor of Philosophy (Buddhist Psychology). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Suzuki, Daisetz Teitaro. (1 9 7 3). **The Lankavatarasutra: A Mahayana Text**. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.